

Examining the Views of the Secondary Education Students Participating in the Erasmus+ Student Exchange Program on the Character of Wisdom within the Scope of Program Acquisitions

Ali Rıza Yavrutürk^{1,a,*}, Serpil Reisoğlu^{2,b}

¹Zile Science High School, Ministry of Education, Tokat, Türkiye

²Fatih Education Faculty, Trabzon University, Trabzon, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

Acknowledgment

History

Received: 18/04/2022

Accepted: 30/11/2022

This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication.

Copyright © 2017 by Cumhuriyet University, Faculty of Education. All rights reserved.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the experiences of the students participating in the Erasmus+ student exchange program and their views on the wisdom character gains within the scope of this mobility. In the research, phenomenological design was used. Ten students who studied at a state science high school in the 2021-2022 academic year went to Greece within the scope of the Erasmus+ student exchange program and were selected by the criterion sample method. The opinions of the participants were obtained through semi-structured interview form. After obtaining the necessary permissions for the study, the participants were informed about the study. Interviews were held at the appropriate time for the students. Then, the data were analyzed by comparative analysis method. As a result of the research, it was seen that the participants reached the gains related to the character of wisdom within the scope of the program. As a result, students participating in the Erasmus+ student exchange program; It has been seen that they have gained important gains in terms of the development of original thinking, open-mindedness, curiosity, self-expression skills and their interest in learning. As a result, it is seen that the students participating in the mobility stated that they gained many skills such as international perspective, critical thinking skills, the ability to tolerate and adapt to differences, and project-based collaborative learning skills. Research findings reveal important results in terms of being a source for field studies and for the Erasmus+ student exchange program to be more qualified. The research findings were discussed in the light of the findings in the literature and suggestions were made to make the program more efficient.

Keywords: Wisdom character, Erasmus+ programme, Intercultural experience, Secondary school student, Student opinions

Erasmus+ Öğrenci Değişim Programına Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Program Kazanımları Kapsamında Bilgelik Karakteri ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi

Bilgi

*Sorumlu yazar

Süreç

Geliş: 18/04/2022

Kabul: 30/11/2022

Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Erasmus+ öğrenci değişim programına katılan öğrencilerin deneyimleri ve bu hareketlilik kapsamında bilgelik karakteri kazanımları ile ilgili görüşlerini incelemektir. Araştırmada nitel yöntem çerçevesinde fenomenolojik desen kullanılmıştır. Araştırmaya 2021-2022 öğretim yılı içerisinde bir devlet fen lisesinde öğrenim gören, Erasmus+ öğrenci değişim programı kapsamında Yunanistan'a giden ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnek yöntemi ile seçilen 10 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formları ile alınmıştır. Çalışma için gerekli izinler alındıktan sonra katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Görüşmeler öğrencilerin uygun oldukları zaman diliminde yapılmıştır. Daha sonra, veriler karşılaştırmalı analiz metodu ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların program kapsamında bilgelik karakteri ile ilgili kazanımlara ulaştıkları görülmüştür. Sonuç olarak, Erasmus+ öğrenci değişim programına katılan öğrencilerin; özgün düşünme, açık fikirli olma, merak etme, kendini ifade etme becerilerinin ve öğrenmeye karşı ilgilerinin gelişimi açısından önemli kazanımlar edindikleri görülmüştür. Sonuç olarak, hareketliliğe katılan öğrencilerin uluslararası bakış açısı, eleştirel düşünebilme becerisi, farklılıkları hoş görme ve farklılıklara uyum sağlama becerisi, proje tabanlı işbirlikçi öğrenme becerileri gibi birçok beceriyi kazandıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Araştırma bulguları, alan çalışmalarına kaynaklık etmek açısından ve Erasmus+ öğrenci değişim programının daha nitelikli olabilmesi için önemli sonuçları ortaya koymaktadır. Araştırma bulguları alan yazındaki bulgular eşliğinde tartışılmış ve programın daha verimli olabilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bilgelik karakteri, Erasmus+ programı, Kültürlerarası deneyim, Ortaöğretim öğrencisi, Öğrenci görüşleri

Giriş

Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle bireyler, daha iyi bir yaşam kalitesi, eğitim imkânları ve iş fırsatlarını yakalayabilmeleri için farklı kültürlerdeki insanlarla iletişim kurabilme ve birlikte yaşama becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir (Boyacı, 2011). Bilgi ve teknolojinin hızla geliştiği çağımızda bireylerin daha başarılı olabilmeleri için, birlikte yaşamış oldukları toplumları ve kültürleri daha iyi tanımaları ve farklı kültürlerle daha kolay uyum sağlamaları gereklilik hâlini almıştır. Bu bağlamda, günümüz öğrencilerine farklı kültürleri tanımak ve kültürlerarası becerileri kazandırmak için değişim programları hazırlanmaktadır (Norberg, 2000; Şahin, 2008; Wiggins, Follo ve Eberly, 2007; Yuen, 2010).

Günümüzde bilgi iletişim teknolojilerinin (BİT) hızlı bir şekilde gelişmesi, bilginin hem daha çok üretilmesine hem de daha hızlı yayılmasına imkân sağlamıştır. Bu durum, öğrencilerin yeni beceriler kazanmalarını ve değişen dünyaya ayak uydurmalarını zorunlu hale getirmiştir. Bu nedenden ki, "Bilgelik karakteri" alan yazında eğitim araştırmalarının önemli bir bileşeni haline geldiği görülmektedir. Öğrencileri geleceğe hazırlarken onların hangi becerilere sahip olmaları gerektiği günümüzde daha çok önem kazanmaktadır. Sabit bir içerikle sınırlı olmayan bu beceriler, günün koşullarına göre farklılıklar göstermektedir (Sayın ve Seferoğlu, 2016). Wagner (2008) 21. yüzyıl öğrencilerinin sergilemesi gereken becerileri; kritik düşünme ve problem çözme, bilgiye ulaşma ve bilgiyi analiz etme, etkili sözlü ve yazılı iletişim, işbirliği ve girişimcilik, liderlik ve inisiyatif alma, merak ve hayal gücü ile pratik zeka ve uyum sağlama olarak sıralarken, 21. Yüzyıl Öğrenme İşbirliği Platformu, bilgi çağı için gerekli becerileri; öğrenme ve yenilikçilik (eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcılık, yenilikçilik, işbirliği yapma, iletişim kurma), dijital okuryazarlık (bilgi okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, bilgi teknolojileri okuryazarlığı), kariyer ve yaşam (esneklik, uyumluluk, girişimcilik, öz-yönelik, kültürlerarası etkileşim, yaratıcılık, güvenilirlik, liderlik ve sorumluluk) üç temel kategoride ele almıştır (Partnership for 21st Century Skills, 2015).

Bilgelik karakteri becerilerinin kazanılmasında önemli bir paya sahip programların başında Erasmus+ Öğrenci Değişim Programı gelmekte ve bu program Avrupa Birliği üyesi ve aday ülkeler arasında uygulanmaktadır (Malewski ve Phillion, 2009; Norberg, 2000; Şahin, 2008). Erasmus+ öğrenci değişim programlarının en temel amacı, hareketlilikten yararlanan öğrencilerin, kültürlerarası etkileşim, girişimcilik, bilişim okuryazarlığı ve yabancı dil becerileri gibi birçok alanda gelişimlerini desteklemektir (Boyacı, 2011; Guo, Arthur ve Lund, 2009).

Erasmus+ öğrenci değişim programı öğrencilerin güçlü yanlarını geliştirmeyi amaçlamaktadır (Şahin, 2008). Bu bağlamda öğrenci değişim programları pozitif psikoloji ile ortak amaçları paylaşmaktadır. Bireylerin olumlu ve güçlü özelliklerini temel alan pozitif psikolojinin (Madden, Green ve Grant, 2011) en önemli çalışmalarından biri, karakter güçleri ile ilgili yapılan çalışmalardır (Niemic, Rashid ve Spinella, 2012). Peterson ve Seligman (2004) karakter

güçlerini 6 erdem ve 24 karakter özelliği temele alan bir sınıflandırma yapmaktadır. Bilgelik erdemi, bireyin bilgiyi elde etmesi, ilgiye ulaşabilme becerisi ve bilginin kullanımı ile ilgili yeterli bilişsel becerilere sahip olunması olarak tanımlanmaktadır. Bilgelik erdeminin altında beş farklı karakter özelliğinden bahsedilmektedir. Bunlar; *Özgünlük*: Bireyin sahip olmuş olduğu bireysel özelliklere göre karşılaşmış olduğu problemlerin çözümünde farklı, yeni ve özgün çözümler üretebilme becerisidir. *Merak*: Bireyin hayatın süregelen akışı içerisinde yeni farklı ve alışılmadık dışına çıkabilme, hayata ve her şeye karşı ilgi duyma, araştırma ve keşfetme becerisidir. *Öğrenme sevgisi*: Bireyin sürekli bilgi ve bilgelik peşinde koşması, bilgiyi araması, bilgiyi sevmesi ve bilgiyi sorgulamaya karşı ilgi duyma becerisidir. *Açık fikirlilik*: Bireyin olay ve olgulara tek bir açıdan bakmama, olaylara ve durumlara farklı açılardan bakabilme, düşünme ve inceleme becerisidir. Ayrıca, sadece bir fikirde sabit kalamama, kanıt ve ispat karşısında fikir değiştirebilme becerisine sahip olabilmektir. *Bakış açısı*: Olayları farklı açılardan değerlendirme ve başkalarına rasyonel açıklamalar ve öneriler getirebilme becerisi olarak değerlendirilmektedir.

Avrupa Birliği üyesi ve aday ülkeler arasında 1987 yılından itibaren uygulanan Erasmus+ öğrenci değişim programına Türkiye 2004 yılında dahil olmuş ve bu programdan 2004-2021 döneminde 38.000 proje ile 675.000 katılımcı faydalanmıştır (Türkiye Ulusal Ajans, 2021). Erasmus+ öğrenci değişim programlarının çıktılıyla ilgili yapılan araştırmalara göre (Boyacı, 2011; Demir ve Demir, 2009; Ersoy ve Günel, 2011; Magos, 2007; Önder-Kasapoğlu ve Balcı, 2010) öğrencilerin sosyalleşme, iletişim kurabilme, uluslararası iş birliği geliştirme, yabancı dil becerisi gibi becerileri geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, hareketlilik programları çıktılarının 'Bilgelik karakteri' açısından ne gibi katkılarının olduğunu doğrudan inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Erasmus+ öğrenci değişim programı ile elde edilen kazanımların bilinmesi hem programın hedefleri hem de Türk Milli Eğitim politikalarının önemli bir bileşeni haline gelen ve 2023 Vizyon Belgesi içinde vurgulanan 21. yüzyıl becerilerine ne kadar yaklaşıldığı ile ilgili veri sağlaması açısından önemlidir. Ancak Türkiye'de Erasmus+ öğrenci değişim programı ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında bunların, programın katılımcı öğrenciler üzerindeki etkileri (Önder-Kasapoğlu ve Balcı, 2010), kültürlerarası iletişim ve etkileşim (Demir ve Demir, 2009), öğrencilerin memnuniyet düzeyleri (Yağcı, Ekinci, Burgaz, Kelecioğlu ve Ergen, 2007), sınıf yönetim becerileri ile ilgili görüşler (Boyacı, 2011), dil becerileri ile ilgili çalışmalar (Mirici, İter, Saka ve Glover, 2009) ve kültürlerarası kazanımların bireysel ve mesleki gelişimlerine yansımalarına ilişkin görüşleri (Ersoy ve Günel, 2011) gibi konuların çalışıldığı görülmektedir.

Sayılan tüm bu gerekçelerle birlikte bu çalışma ile Erasmus+ öğrenci değişim programı kapsamında yurt dışına giden ortaöğretim öğrencilerinin bilgelik karakteri becerileri kapsamında edindikleri kazanımları ile ilgili görüşlerinin ve deneyimlerinin incelenmesi

hedeflenmiştir. Bu sayede Erasmus+ öğrenci değişim programının öğrencilerin bilgelik karakteri becerilerinin kazandırılmasına ne gibi katkılarının olduğuna ışık tutulmuş olacaktır.

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın çalışma grubu, araştırma verilerinin toplaması ve analizi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde planlanarak gerçekleştirilmiş ve fenomenolojik desen kullanılmıştır. Fenomenolojik desen, insanların yaşantıları, algıları, deneyimleri ve olay/durumları nasıl kavramsallaştırdıklarını ortaya koyan bir yöntemdir (Çepni, 2007; Demirkaya, 2008). Fenomenolojik desen ile yapılan içerik analizleri sonucunda ulaşılan veriler, öncelikle kavram haline dönüştürülür ve daha sonra olguyu açıklayabilecek temaların ortaya çıkarılmasına çalışılır. Böylece ulaşılan sonuçlar betimlenerek aktarılır. Ayrıca, doğrudan alıntılara yer verilerek sonuçlar desteklenir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Erasmus+ öğrenci değişim programına katılan ortaöğretim öğrencilerinin program kazanımları kapsamında bilgelik karakteri ile ilgili görüşlerinin incelendiği bu çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilen verilerle bu çalışma da incelenmiştir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Erasmus+ öğrenci değişim programına katılım amaçları nelerdir?
2. Program katılımcıların özgün düşünme becerilerini nasıl etkilemiştir?
3. Program katılımcıların merak duygularını nasıl etkilemiştir?
4. Program katılımcıların öğrenmeye karşı ilgilerini nasıl etkilemiştir?
5. Program katılımcıların kendilerini ifade etme becerilerini ve açık fikirli olmalarını nasıl etkilemiştir?
6. Program katılımcıların bakış açılarını nasıl etkilemiştir?
7. Katılımcıların programa yönelik öneri ve tavsiyeleri nelerdir?

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Moustakas (2004), fenomenolojik araştırmalarda katılımcıların fenomeni deneyimlemiş olmalarının ve araştırmaya katılmak için gönüllü olmalarının dikkate alınması gereken temel noktalar olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmada da katılımcılar, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Orta Karadeniz Bölgesinde bulunan bir devlet fen lisesinde öğrenim gören, Erasmus+ öğrenci değişim programı kapsamında Yunanistan'a giden 10 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların 6'sı kız, 4'ü erkek olup tamamı 12. sınıfta okumaktadır.

Çizelge 1. Çalışmada Görüşleri Alınan Öğrencilere ile İlgili Ön Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Yaş	Sınıf	Akademik Ortalama
Ö1	Kız	17	12	95.173
Ö2	Erkek	17	12	97.715
Ö3	Kız	17	12	93.280
Ö4	Kız	17	12	91.780
Ö5	Erkek	17	12	98.240
Ö6	Kız	17	12	92.854
Ö7	Kız	17	12	94.623
Ö8	Erkek	16	12	97.149
Ö9	Kız	17	12	95.826
Ö10	Erkek	17	12	97.349

Not: Çalışmaya katılan öğrenciler "Ö" olarak kodlanmıştır

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veriler hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle elde edilmiştir. Bunun için öncelikle 10 soruluk görüşme formu hazırlanmış ve iki öğrenci üzerinde pilot çalışma yapılmıştır. Pilot uygulama sonucunda görüşme formundan öğrencilerin farklı anlamlar verdiği 3 soru çıkartılmıştır. Ayrıca soruların dil açısından incelenmesi için bir Türk Dili ve Edebiyatı alanındaki bir uzmandan görüş alınmıştır. Sonrasında ise 7 sorudan oluşan görüşme formu son şeklini almıştır. Nihai görüşme formunun ilk bölümünde öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, sınıfı ve genel akademik ortalaması ile ilgili sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde ise, Erasmus+ öğrenci değişim programına katılan ortaöğretim öğrencilerinin bilgelik karakteri becerileri kapsamında kazanımlarını değerlendirmek için 7 tane açık uçlu soru yer almaktadır.

Veri Toplama Süreci

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Erasmus+ öğrenci değişim programına katılan ortaöğretim öğrencilerinin bilgelik karakteri kapsamında kazanımları ile ilgili görüşlerini belirlemek için yapılan bu çalışmada öncelikle, Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 28.03.2022 tarih ve E-81614018-000-2200013186 sayılı karar ile izin alınmıştır. Ayrıca, ilgili Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. Sonrasında ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören ve Erasmus+ öğrenci değişim programından yararlanmış 10 öğrenciye ulaşılmıştır. Görüşmeden önce katılımcılara ve velilerine çalışma hakkında bilgilendirme yapılarak onam formu velilere imzalatılmıştır. Görüşmeler öğrencilerin uygun oldukları zaman diliminde yapılmıştır. Görüşmeler derslerin aksamasına sebep olmayacak şekilde öğrencilere için uygun olan zaman dilimlerinde yapılmıştır. Bu görüşmeler katılımcıların kabulü sonrasında ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşme sırasında katılımcıların kendilerini rahat hissetmeleri için güven verici ve samimi bir iletişim tarzı benimsenmiştir. Görüşme süresi

yaklaşık 30-40 dakika arasında olup tüm görüşmeler yaklaşık 350 dakika kadar sürmüştür.

Verilerin Analizi

Çalışmada, verilerin analizi görüşme sırasında ses kayıt cihazlarına kaydedilen verileri dinleyerek, ses kayıt cihazları ile yapılmayan görüşmelerin yazılı kopyaları kullanılarak yapılmıştır. Bu çalışmada elde edilen verilerin analizinde nitel araştırmalarda genellikle kullanılan “sürekli karşılaştırmalı analiz metodu”ndan (Ekiz, 2013) faydalanarak görüşme verileri sınıflandırılmıştır. Daha sonra sınıflandırılan veriler kavram haritaları ve tablolar şeklinde sunulmuştur. Veri analizi işleminde ayrıca, yorumlama yolu tercih edilmiştir. Katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevaplar, ayrı ayrı olarak ele alınmıştır. Görüşme sorularına verilen cevaplardan tablo ve şekiller oluşturulmuştur. Oluşturulan tablo ve şekiller genellikle katılımcılardan doğrudan alıntılara yer verilerek bulgular kısmında sunulmuştur. Katılımcılar bir soruya aynı cevabı farklı şekilde ifade etmiş olsalar da bu cevap için ortak bir tema kullanılmıştır.

İnanılrlık ve Aktarılabilirlik

Nitel araştırmalarda kullanılan geçerlilik ve güvenilirlik kavramları yerine nitel araştırmalarda daha çok inanılrlık ve tutarlılık kavramları kullanılmaktadır (Lincoln ve Guba, 1985). Nicel bakış açısının herhangi bir çalışma konusu ile ilgili ortaya çıkan bulguların farklı toplumlar ve insanlar için farklı yorumları olabileceği sonucu (Maxwell, 2018) nitel araştırmacıları geçerlik kavramını kullanmamaya itmiştir. İnanılrlık kavramı nicel araştırmalardaki iç geçerliliğin karşılığı olarak değerlendirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). İnanılrlığı artırmak için Lincoln ve Guba (1985) tarafından uzun süreli etkileşim, derin odaklı veri toplama, çeşitleme, uzman incelemesi ve katılımcı teyidi önerilmektedir. Bu doğrultuda araştırma için yapılan mülakatlar gönüllülük esasına göre samimi ve karşılıklı güvene dayalı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında katılımcılarla yapılan görüşmeler not alınmıştır. Daha sonra notlardan elde edilen veriler tablo ve şekiller

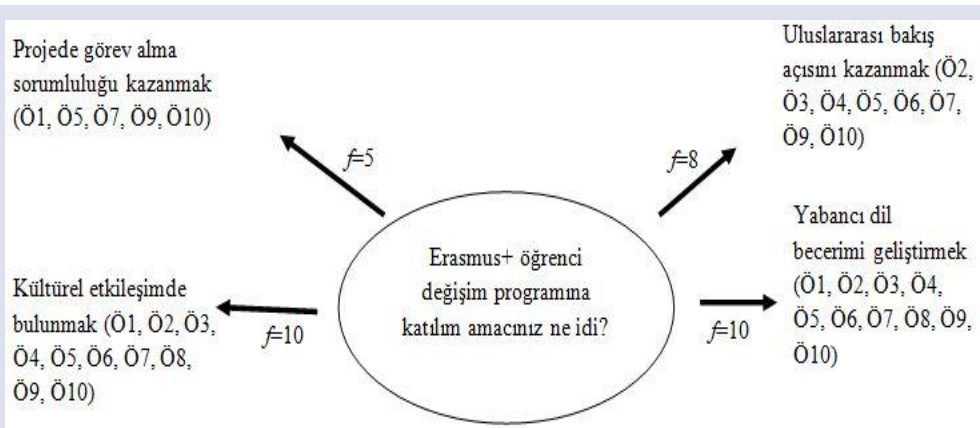
halinde sunulmuştur. Ayrıca, yüz yüze yapılan görüşmeler aracılığıyla çalışma konusu hakkında katılımcılardan daha ayrıntılı ve derinlemesine veri toplanması sağlanmıştır. Bu durum da nitel çalışmalarda geçerliliği arttırmaya yarayan önemli bir özelliktir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çalışma kapsamında görüşmelerden sonra veriler katılımcıya özetlenmiştir. Daha sonra katılımcının verilerin doğruluğuna ilişkin düşünceleri alınarak katılımcı teyidi alınmıştır. Çalışmada verilerin analiz edilmesinde ve yorumlanmasında başka araştırmacıların görüşlerinden yararlanılması, verilerin amaca uygun bir şekilde toplanması için gerekli zamanın verilmesi, görüşmelerin uygun ortamlarda yapılması çalışmanın güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu yolla sürecin doğru bir şekilde yürütülmesi sağlanmıştır. Ayrıca bulguların teyidi için konuyu en iyi yansıtacak katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, çalışma soruları çerçevesinde, Erasmus+ öğrenci değişim programına katılan ortaöğretim öğrencilerinin program kazanımları kapsamında bilgelik karakterine ilişkin görüşleri sunulmakta ve yorumlanmaktadır. Çalışmaya katılan katılımcılara, “Erasmus+ öğrenci değişim programına katılım amacınız ne idi? Sorusuna verdikleri cevaplar Şekil 1’de sunulmuştur.

Resim 1 incelendiğinde, katılımcıların tamamının (f=10) Erasmus+ öğrenci değişim programına katılım amaçlarının kültürel etkileşimde bulunmak ve yabancı dil becerilerini geliştirmek olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların tamamına yakını (f=8) programa katılım amaçlarının uluslararası bir bakış açısını kazanmak olduğunu ifade ederken, katılımcıların yarısı da (f=5) projede görev alma sorumluluğunu kazanmak olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcılara ait görüşlerden bazıları şu şekildedir.

“Benim Erasmus+ öğrenci değişim programına katılma amaçlarımın başında farklı bir kültürü

Resim 1. Katılımcıların Erasmus+ öğrenci değişim programına katılım amaçları ile ilgili görüşleri

tanımak ve farklı kültürlerdeki insanlarla tanışmak, etkileşimde bulunmak gelir. Benim için farklı kültürlerdeki insanları tanımak ve onlarla bilgi ve deneyimleri paylaşmayı her açıdan çok değerli görüyorum. Öncelikle bu projede yer almayı, başlı başına çok büyük bir kazanım olarak değerlendiriyorum. Bu projede bulunmak insana büyük bir sorumluluk yüklüyor ayrıca proje başarılı bir şekilde tamamlandığında çok güzel ürünler ortaya çıktığını gördüm. Yabancı dil becerimin gelişiminin yanında, eleştirel düşünme becerisi, farklı bakabilme becerisi ve dünya çapında düşünebilme becerisini kazandığımı fark ettim. Bu kazanımlar benim projeye katılırken amaçladığım kazanımlar idi.” (Ö5).

“Benim bu projeye katılmaktaki temel amacım, yabancı dil becerimi geliştirmek ve farklı kültürleri yakından tanımak idi. Bu proje ile her iki amacıma ulaştığımı düşünüyorum. Bu projeyi yabancı dil becerimi pratiğe dökmek için çok uygun bir fırsat olarak değerlendiriyorum. Aynı şekilde farklı kültürleri yerinde görmek, farklı insanlarla iletişim kurabilmek, iş birliği içerisinde ortak projelerde görev alabilmek ve ortaya farklı ürünler koyabilmek benim temel amaçlarım arasında idi.” (Ö10).

“Ben farklı kültürleri tanımayı, farklı insanlarla tanışmayı, farklı yerleri gezmeyi ve farklı yerlerin özelliklerini öğrenmeyi çok seviyorum. Bu projeyi bu saydığım birçok kazanımı bir arada yaşayabilmek için bir fırsat olarak gördüm ve değerlendirmeyi düşündüm. İyi ki, bu projeye katıldım. Çünkü tam olarak amaçlarımın büyük kısmını gerçekleştirdim. Ayrıca, bu proje sayesinde yabancı dil becerimi geliştirme imkânı buldum.” (Ö2).

Katılımcıların Erasmus+ öğrenci değişim programına katılım amaçları incelendiğinde, öğrencilerin yabancı dil becerilerini geliştirebilmeyi, kültürel etkileşimde

bulunmayı, uluslararası bakış açısını kazanmayı ve proje kapsamında görev alma sorumluluğunu kazanmayı amaçladıkları görülmektedir.

Çizelge 2 incelendiğinde katılımcıların tamamının (f=10) programın özgün düşünme becerilerini etkilediğini ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların tamamı (f=10) programın özgün düşünme becerilerini etkilediğini ifade ederken, katılımcıların tamamına yakını da (f=9) programın farklı düşünebilme becerilerini etkilediğini ve değişimin öneminin farkına varmalarını etkilediğini ifade ettikleri görülmektedir. Daha sonra katılımcıların büyük çoğunluğu (f=8) programın özgün düşünme becerilerini etkilemesi açısından, yaratıcılık becerilerini ve hayal güçlerini olumlu yönde etkilediğini ifade ederken, bir kısım katılımcı da (f=6) programın öz güven duygularını artırdığını ifade etmektedir. Katılımcıların yarısı da (f=5) programın özgün düşünme kapsamında hızlı çözüm üretme ve uyum sağlama becerisi, ilginç fikirler üretme becerisi, farklılıkların zenginliğinin keşfetme, iletişim becerisi, risk alma becerisi ve cesaretli olma konularında olumlu yönde etkilendiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcılara ait görüşlerden bazıları şu şekildedir.

“Programın özgün düşünebilme becerime önemli katkılar sağladığını düşünüyorum. Program sayesinde farklı düşünebilme, bir olaya/duruma farklı açılardan bakabilme becerisini kazandığımı düşünüyorum. Örneğin eğitim konusunda farklı insanların farklı bakış açıları olduğu gibi, farklı kültürlerin aynı konuya (eğitime) farklı açılardan bakabildiklerini fark ettim. Bu durum benim için çok önemli bir kazanım oldu. Programda proje kapsamında farklı etkinlikler yaptığımız için hızlı düşünebilme, yaratıcı düşünebilme, farklı ortamlara daha kolay uyum sağlayabilme becerilerini kazandım. Süreç boyunca öğretmenlerimiz bize birçok konuda beyin fırtınası tekniğini kullanmamızı önerdiler. Bu durum bir problemin çözümü için çok sayıda ilginç fikirleri özgür bir şekilde ortaya koymamızı sağladı.

Çizelge 2. Katılımcıların programın özgün düşünme becerilerini nasıl etkilediği ile ilgili görüşleri

Katılımcı	Evet, Etkiledi	Hayır, Etkilemedi	Farklı düşünebilme	Hızlı çözüm ve uyum sağlama	Değişimin önemi	Yaratıcılık	Hayal gücü	İlgilç fikir	Özgür düşünce	Farklılığın zenginliği	İletişim becerisi	Risk alabilme	Cesaret	Özgüven
Ö1	✓		✓		✓		✓		✓	✓		✓	✓	✓
Ö2	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Ö3	✓			✓	✓	✓	✓		✓	✓				✓
Ö4	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓		
Ö5	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
Ö6	✓		✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	
Ö7	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓				✓
Ö8	✓		✓	✓	✓	✓			✓			✓		✓
Ö9	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Ö10	✓		✓		✓	✓			✓	✓			✓	
Frekans	10	0	9	5	9	8	8	5	10	5	5	5	5	6

Ayrıca, program sayesinde risk alabilme becerimin arttığını, programın yenilikleri deneyimlemek ve yeni ürünleri ortaya koymak için daha çok cesaretli olmamı sağladığını söyleyebilirim.”(Ö2).

“Kesinlikle program benim özgün düşünme becerimi olumlu etkiledi. Öncelikle program bana farklı düşünebilme, problemlere çözüm üretebilme becerisi, değişimin ne kadar önemli olduğunu fark etmemi, ortaya ürün koyabilme becerisi ve belki de en önemlisi hayal etme becerisi/hayallerini gerçekleştirme için çalışabilme becerisini kazandı. Bu becerilerin özgün düşünebilmek için çok önemli beceriler olduğunu düşünüyorum. Programa katılan öğrencilerin problem durumlarında özgür düşünebildiklerini ve akıllarına gelen ilginç ve farklı fikirleri arkadaşları ile paylaşmaları beni çok etkiledi. Birlikte çalışma ve etkileşimde bulunmanın, insanın özgün düşünebilmesi için ilham verici olduğunu düşünmeye başladım. Son olarak, program benim risk alma becerimin artmasını sağladığı gibi kendime daha çok güven duymamı da sağladı. Bu iki kazanımı da problemlere özgün çözümler üretmemiz için önemli kazanımlar olarak görüyorum” (Ö5).

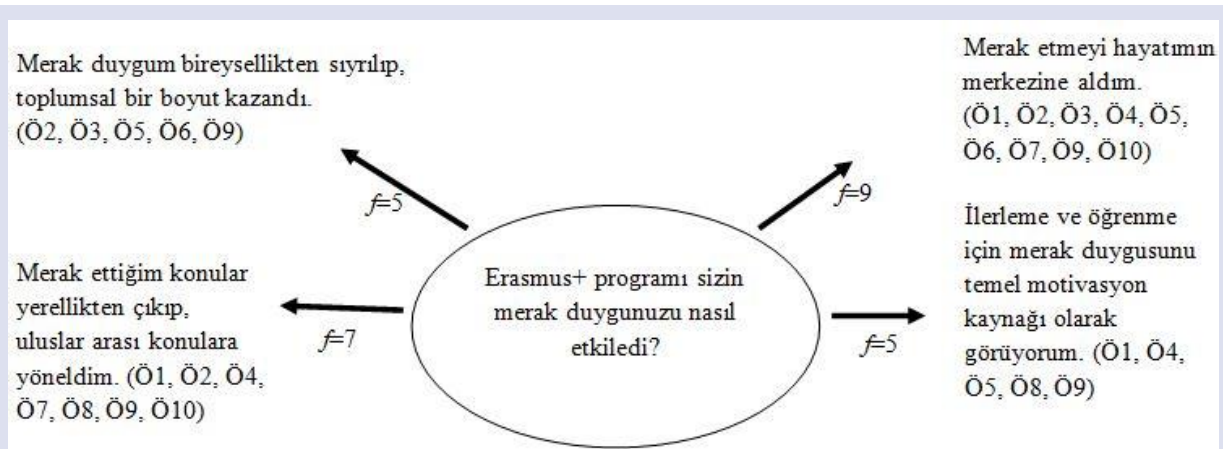
“Benim için program özgün düşünme açısından çok faydalı oldu. Program farklı düşünebilme, aynı olay ile ilgili farklı düşünen insanlarla birlikte çalışabilme becerisi kazanmamı, değişikliğin özgün düşünme için ne kadar önemli olduğunun farkına varmamı sağladı. Ayrıca, ön yargılardan uzak özgür düşünmenin yaratıcılık için ne kadar önemli olduğunu fark etmemi, farklılıkların problemlerin çözümü için bir engel değil, aksine farklı çözümler demek olduğunu fark etmemi sağladı. Programın özgün düşünme açısından bana sağladığı en önemli kazanımlardan biri de problemlerin çözümü için farklı yolları

denemekte daha cesaretli olmam gerektiğini öğrettiğini söyleyebilirim.” (Ö10).

Katılımcıların Erasmus+ öğrenci değişim programının özgün düşünme becerileri ile ilgili görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin programdan etkilendiklerini örülmektedir. Katılımcıların Erasmus+ öğrenci değişim programına katıldıktan sonra, farklı düşünebilme becerisini geliştirme, özgür düşünme becerisi kazanma, değişimin önemini fark etme, yaratıcılık becerisini geliştirme, hayal gücünü geliştirme, öz güven becerisini geliştirme, cesaret gösterebilme becerisi, risk alma becerisi, farklılıkların zenginliğini fark etme, iletişim becerilerini geliştirme, hızlı çözümler üretme ve uyum sağlama becerilerini geliştirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Resim 2 incelendiğinde katılımcıların tamamına yakını (f=9) programın merak duygusunu hayatlarının merkezine almalarında etkili olduğunu belirtirken, katılımcıların yarısından fazlası da (f=7) programın merak ettikleri konuları yerellikten çıkartıp, uluslararası konuları merak etmeye yönelttiğini ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların yarısı da (f=5) programın merak duygularında bireysellikten daha çok toplumsal bir boyut kazandığını, ilerleme ve öğrenme için merak duygusunu temel motivasyon kaynağı olarak görmelerini sağladığını ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcılara ait görüşlerden bazıları şu şekildedir.

“Programa katılan öğrencilerin en dikkat çekici özellikleri çok meraklı ve sorgulayıcı olduklarını gözlemledim. Doğal olarak bu öğrencilerin merak duyguları ve araştırmacı kişilikleri sayesinde başarılı olduklarını da gözlemledim. Başarılı olmalarının altında yatan itici gücün merak duyguları olduklarını fark ettim. Hayatlarında karşılaştıkları her şeyi merak eden insanların başarılı olmaları kaçınılmazdır. Bu nedenle ben de merak duygumu programa katıldıktan sonra daha da geliştirmeyi düşünüyorum. Zaten, yeni bilgileri elde etmek, her alanda ilerleme göstermek için merak duygusunun gelişmiş olması olmazsa olmaz bir ilkedir. Program sayesinde merak ettiğim konular sadece yaşadığım yaşam alanı ile

Resim 2. Katılımcıların programın merak duygularını nasıl etkilediği ile ilgili görüşleri

sınırlı olmaktan çıktı, daha çok geniş alanlarla ilgili, uluslararası konulara karşı merak ettiğim konular/alanlar oldu.”(Ö1).

“Proje kapsamında yapılan bütün faaliyetler aslında merak edilen konular üzerine yapılan çalışmalardı. Benim proje katılmam bile merak etmemin bir sorucu idi. Gideceğimiz ülkeyi merak etmek, orada karşılaşacağımız insanları merak etmek, neler yapacağımızı merak etmek ve daha birçok şey merak etme ile başladığını söyleyebilirim. Merak ettiğimiz birçok şeyi ne yazık ki imkânlar ölçüsünde ya gerçekleştiremiyoruz, ya da öğrenemiyoruz. Bu program sayesinde merak ettiğimiz birçok konuyu uygulamalı, yaşayarak görebilme ve bilebilme imkânına sahip olduk. Öğrenmek için merak duygusunun ne kadar önemli olduğunu tekrar öğrenmiş oldum. Program sayesinde daha çok uluslararası konuları merak etme ihtiyacı hissettim. Bütün insanları ilgilendiren, küresel konulara hem ilgim arttı hem de daha çok merak etmeye başladım diyebilirim.”(Ö5).

“Katıldığımız program uluslararası bir program olduğu için doğal olarak merakımın da daha çok uluslararası konuları çektiğini söyleyebilirim. Merak etmenin ne kadar önemli olduğunu fark ettim. Programda öğrendiğimiz her ne varsa merak etme duygusunun bir sonucu olarak görüyorum. Merak ettiğimiz kadar öğrenebiliyoruz ve ilerleyebiliyoruz. Son olarak program sayesinde daha çok toplumsal konuları merak etmeye başladım.”(Ö9).

Katılımcıların Erasmus+ öğrenci değişim programının merak duygularını nasıl etkilediği ile ilgili görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin merak duygusunu hayatlarının merkezine aldıklarını, daha önceden bireysel olarak yaşadıkları merak duygularının toplumsal bir boyut kazandığını, merak duygularının ilgi alanının yerellikten

uzaklaşıp uluslararası bir boyut kazandığını ve öğrenme için merak duygusunun temel motivasyon kaynaklarından biri olduğunu fark ettiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Çizelge 3 incelendiğinde katılımcıların tamamı (f=10) program sayesinde yaparak, yaşayarak öğrenme ve proje tabanlı çalışmaya karşı ilgilerinin arttığını belirtmektedirler. Katılımcıların tamamına yakını (f=9) programın problem çözme becerisini geliştirdiğini ifade ederken, katılımcıların büyük bir kısmı da (f=8) program sayesinde araştırma inceleme becerilerinin arttığını, işbirlikçi öğrenmeye karşı ilgilerinin arttığını, sosyal ve kültürlerarası becerilerinin geliştiğini, yaratıcı ve yenilikçi becerilerinin geliştiğini, öğrenmeye karşı sorumluluk becerilerinin geliştiğini ve bilgi edinmede bütüncül bakabilme becerilerinin geliştiğini ifade etmektedirler. Ayrıca, bazı katılımcılar (f=7) program sayesinde öğrenme konusunda daha aktif ve girişimci olduklarını ifade ederken, katılımcıların yarısı da (f=5) programın dijital öğrenme becerilerini geliştirdiğini, hızlı ve etkin çözüm becerisini kazandığını, sunum yapma becerisi ve kendini ifade edebilme becerilerini artırdığını ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcılara ait görüşlerden bazıları şu şekildedir.

“Programın öğrenmeye karşı ilgimi olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum. Öncelikle, bilgi edinmede araştırma ve incelemenin önemini fark ettim. Öğrendiğimiz bilgileri veya edindiğimiz kazanımları yaparak yaşayarak deneyimlediğimiz için daha verimli ve daha kalıcı olduğunu düşünüyorum. Program sayesinde daha hızlı öğrenme ve problemlere çözüm bulabilme becerimin geliştiğini fark ettim. Ayrıca, işbirlikçi öğrenmenin önemini, bilgiye ulaşmada proje tabanlı çalışmanın önemini, sosyal ve kültürel bilgiler edinmeyi, farklı, yeni bilgileri ortaya koyma veya bu bilgilere ulaşma konusunda beceriler edinmeyi, bilgi edinme konusunda girişimci olma ve elde edinilen bilgileri ifade edebilme becerisini program sayesinde kazandım.

Çizelge 3. Katılımcıların programın öğrenmeye karşı ilgilerini nasıl etkilediği ile ilgili görüşleri

Katılımcı	Araştırma- inceleme	Yaparak-yaşayarak öğrenme	Dijital öğrenme	Hızlı ve etkin çözüm bulma	İşbirlikçi öğrenme	Proje tabanlı	Sosyal –kültürel etkileşim	Yaratıcılık ve yenilikçilik	Sorumluluk alma	Aktiflik, girişimcilik	İfade edebilirlik	Sunum yapabilme	Problem çözebilme	Bütüncül bakabilme
Ö1	✓	✓			✓	✓	✓	✓			✓		✓	✓
Ö2		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Ö3	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓
Ö4	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Ö5	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Ö6	✓	✓			✓	✓			✓	✓	✓		✓	✓
Ö7		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓
Ö8	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
Ö9	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Ö10	✓	✓			✓	✓			✓	✓		✓	✓	
Frekans	8	10	5	5	8	10	8	8	10	7	5	5	9	8

Genel olarak ifade etmek gerekirse, program öğrenmeye karşı bütüncül bir ilgi oluşturmamı ve bu konuda beceri geliştirmemi sağladı.” (Ö3). “Ben bu programa bir Erasmus+ öğrenci değişim programı kapsamında katıldım. Dolayısıyla, öğrenmeye yönelik bir proje çalışmasının kazandırmayı hedeflediği; araştırma becerisi, dijital öğrenme becerileri, problemlere çözüm bulma becerisi, proje tabanlı çalışma, ürün ortaya koyma ve ürünü sunabilme becerisi, işbirlikçi öğrenebilme, sorumluluk alma becerisi, etkin katılım becerisi ve daha birçok öğrenme ile ilgili beceriyi kazandığımı düşünüyorum. Programın bence en önemli özelliği öğrenmeye karşı ilgimizi sadece teorik bilgilerle sınırlı tutmayarak, daha çok uygulamalı, yaparak-yaşayarak öğrenmemizi sağladı diye düşünüyorum.”(Ö8).

Katılımcıların Erasmus+ öğrenci değişim programının öğrenmeye karşı ilgilerini nasıl etkilediği ile ilgili görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin program ile özellikle proje tabanlı öğrenmenin önemini, yaparak yaşayarak öğrenmenin önemini fark ettiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Ayrıca, araştırma-inceleme, işbirlikçi öğrenme, dijital öğrenme, yaratıcılık ve yenilikçilik, girişimcilik, analitik düşünme, ifade becerisi, sunum yapma becerisi, olaylara bütüncül bakabilme becerisi gibi öğrenme ile ilgili birçok farklı alanda kazanımlar elde ettikleri görülmektedir.

Çizelge 4 incelendiğinde katılımcıların tamamı (f=10) programın kendilerini ifade etme ve açık fikirli olma becerilerini olumlu etkilediğini ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların tamamı (f=10) program sayesinde farklı iletişim yollarını kullandıklarını ve paydaşlarla ortak dili kullanma becerisi kazandıklarını ifade ederken, katılımcıların tamamına yakını da (f=9) ifadelerini temellendirerek kullanma becerisi kazandıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların büyük bir

kısmı da (f=8) biz dilini kullanma becerisi, açık bir dili kullanma becerisi, önyargılardan uzaklaşma becerisi ve hoşgörü becerisi geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların yarısı da (f=5) hareketlilik sayesinde kendilerini ifade etme becerilerinde sanal ortamları kullanma, iyi bir dinleyici olma, farklı fikirlere saygı gösterme ve soru sorma becerilerini geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılara ait görüşlerden bazıları şu şekildedir.

“Hareketlilik sayesinde kendimi ifade etme açısından çok önemli kazanımlar elde ettiğimi düşünüyorum. Öncelikle, hareketlilik grupla yapılan bir çalışma olduğu için, ben dili kullanma yerine daha çok biz dilini kullanmayı deneyimledim. Farklı iletişim yollarını kullanmaya çalıştım. Çünkü farklı dilleri kullanan ve farklı kültürlerle sahip insanlarla birlikte bir çalışma yapıyorsunuz. Bu nedenle paydaşlarınızla ortak bir dil kullanmak zorunda kalıyorsunuz. Ayrıca, ifadelerimi seçerken açık, net, anlaşılır olmaya özen gösterdim. Önyargılardan uzak, farklılıklara saygı gösteren, hoşgörülü bir yaklaşım kullanmaya özen gösteren ve daha çok bilimsel ifadelerle ağırlık vermeye çalıştım.”(Ö1).

“Katılmış olduğum hareketlilik programının bana kazandırdığı en önemli kazanımlar kendimi ifade etme ile ilgili kazanımlar oldu. Farklı ülkelerdeki insanlarla iletişim kurabilme şansını yakaladık. Bir grup olma bilinci içinde iletişim kurmaya çalıştık. Programlardaki sunumlarda etkili ifade etme becerisi ve etkili dinleme becerisi kazandığımı düşünüyorum. Özellikle grupça ortak bir dil kullanmaya dikkat ettim. İfadelerimizde saygılı davranmaya ve toleranslı olmaya özen göstermemiz açısından programın çok faydalı olduğunu düşünüyorum.”(Ö3).

Çizelge 4. Katılımcıların programın kendilerini ifade etme becerilerini ve açık fikirli olmalarını nasıl etkilediği ile ilgili görüşleri

Katılımcı	Biz dilini kullanabilme	Farklı iletişim yollarını kullanmak	Sanal ortamları kullanmak	İyi bir dinleyici olmak	Paydaşlarla ortak dili kullanma	Önyargılardan uzaklaşma	Farklı fikirlere saygı gösterme	Soru sorma becerisi	İfadelerini temellendirme becerisi	Hoşgörülü bakış açısı geliştirme	Açık net bir ifade biçimi kullanmak
Ö1	✓	✓			✓	✓	✓		✓		✓
Ö2		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		
Ö3	✓	✓		✓	✓		✓			✓	✓
Ö4	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓
Ö5	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓		✓
Ö6	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ö7		✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
Ö8	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓
Ö9	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓
Ö10	✓	✓			✓	✓			✓	✓	
Frekans	8	10	5	5	10	8	5	5	9	7	8

“Hareketlilik boyunca, ifadelerimde grup bilinci içerisinde ortak bir dil kullanmaya ve farklı iletişim biçimlerini kullanmaya çalıştım diyebilirim. İfadelerimde karşımdakinin rahat anlayabilmesi için açık net ifadeler kullanmaya çalıştım. Önyargıdan uzak ve hoşgörülü bir iletişim biçimini kullanmaya uygun bir program olduğunu düşünüyorum” (Ö10).

Katılımcıların Erasmus+ öğrenci değişim programının kendilerini ifade etme becerileri ve açık fikirli olmalarını nasıl etkilediği ile ilgili görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin program ile farklı iletişim yollarını kullanmayı, paydaşlarla ortak dili kullanma becerisi geliştirmeyi, ifadelerini temellendirerek kullanma becerisi geliştirmeyi, hoşgörülü bakış açısı geliştirmeyi, önyargılardan uzaklaşmayı, açık ve net bir ifade biçimini kullanma becerisi geliştirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Ayrıca, biz dilini kullanmayı, sanal iletişim ortamlarını kullanmayı, iyi bir dinleyici olmayı, farklı fikirlere saygı göstermeyi ve soru sorma becerisini geliştirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Çizelge 5 incelendiğinde katılımcıların tamamı (f=10) programın bakış açılarını etkilediğini ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların tamamı (f=10) programın uluslararası ve hoşgörülü bir bakış açısı kazanmalarına yardımcı olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların tamamına yakını (f=9) hareketliliğin çoğulcu bir bakış açısına sahip olmalarını sağladığını ifade ederken, katılımcıların bir kısmı da (f=8) yenilikçi, geniş, gözlemci ve çağdaş bir bakış açısı kazandıklarını ifade etmektedir. Katılımcıların yarısı da (f=5) girişimci, yaratıcı ve teknolojik açıdan bakış açılarının etkilendiğini ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcılara ait görüşlerden bazıları şu şekildedir.

“Hareketlilik programı benim uluslararası ve girişimci bakış açısına sahip olmamı sağladı diyebilirim. Ayrıca hareketliliğe katılmam olayları gözlemleme, yaratıcı bir bakış açısı ve geniş katımlı, çoğulcu bir bakış açısı ile olaylara bakmamda yardımcı oldu.” (Ö2).

“Hareketlilik sayesinde uluslararası bakış açısına sahip oldum. Bu kazanım benim için çok önemli bir kazanım oldu. Beraberinde, hareketlilik programı girişimci bir bakış açısı ve yaratıcı bir bakış açısına sahip olmamı da sağladı. Ayrıca, hareketlilik programı farklılıkları hoş görme, olaylara farklı açılardan bakabilme, olayları gözlemleyebilme ve insan temelli çağdaş bir bakış açısına sahip olmamı sağladı diye düşünüyorum.”(Ö7).

“Hareketlilik programı benim daha geniş çapta olaylara bakmamı sağladı. Öncelikle uluslararası bir bakış açısına sahip olmama yardımcı oldu. Bununla birlikte sıralayacak olursam, yenilikçi, aktif, çoklu bir bakış açısı, farklılıklara karşı toleranslı bir bakış açısı, gözlemci bir bakış açısı, çağdaş ve teknolojiyi kullanmanın önemini kavramış bir bakış açısına sahip olmamı da sağladı.” (Ö9).

Katılımcıların Erasmus+ öğrenci değişim programının bakış açılarını nasıl etkilediği ile ilgili görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin program ile öncelikle hoşgörüyü dayalı uluslararası bir bakış açısı kazandıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Ayrıca, yenilikçi, girişimci, yaratıcı, geniş, gözlemci, teknolojik çoğulcu ve çağdaş bir bakış açısı kazandıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Çizelge 5. Katılımcıların programın bakış açılarını nasıl etkilediği ile ilgili görüşleri

Katılımcı	Yenilikçi	Uluslararası	Girişimci	Yaratıcı	Geniş	Hoşgörü	Gözlemci	Teknolojik	Çoğulcu	Çağdaş
Ö1	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ö2		✓	✓	✓		✓			✓	
Ö3	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓
Ö4	✓	✓	✓		✓	✓			✓	✓
Ö5	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ö6	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ö7		✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓
Ö8	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Ö9	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ö10	✓	✓			✓	✓	✓		✓	
Frekans	8	10	5	5	8	10	8	5	9	8

Çizelge 6. Katılımcıların programın iyileştirilmesine yönelik önerileri

Katılımcı	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Frekans
Program her aşamasında bilgilendirme çalışmaları yapmak	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	9
Daha az gruplarla program yapmak		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
Programın süresi daha uzun olmalı	✓	✓		✓	✓		✓	✓			6
Benzer programlar yaygınlaştırılmalı	✓	✓	✓		✓	✓			✓		6
Okullarda program hakkında seminer düzenlenmelidir	✓	✓		✓			✓	✓	✓		6
Programa katılan öğrenciler özenle seçilmeli	✓	✓	✓				✓	✓	✓		6
Teşvikler arttırılmalı		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	8
Pasaport ve prosedür işlemleri kolaylaştırılmalıdır	✓	✓		✓			✓		✓		5

Çizelge 6 incelendiğinde katılımcıların tamamına yakını ($f=9$), programın öncesinde ve programın her aşamasında bilgilendirme çalışmalarının yapılmasının faydalı olacağını ve daha az gruplarla program yapmanın daha faydalı olacağını belirtirken, katılımcıların yarısından fazlası da ($f=6$), program süresinin daha fazla olmasını, benzer programların yaygınlaştırılmasını, okullarda programlar hakkında seminerlerin düzenlenmesini ve programlara seçilen öğrencilerin programın amaçlarına uygun olarak seçilmesinin faydalı olacağını belirtmektedir. Katılımcıların bir kısmı ($f=8$) programlar için teşviklerin arttırılması gerektiğini ifade ederken, bir kısmı da ($f=5$) pasaport işlemleri ve prosedür işlemlerinin kolaylaştırılmasının programın etkinliği için önemli olabileceğini ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcılara ait görüşlerden bazıları şu şekildedir.

“Bence programın her aşamasında bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Bazı insanlar için yurt dışına çıkmak, farklı insanlarla bir araya gelmek kolay olmayabilir. Ancak, eğer süreç hakkında bilgilendirme olursa, bazı yanlış bilinenler veya tahmin edilen olumsuz düşüncelerin önüne geçilebilir. Eğer bana yeterli bilgi verilmeseydi, ben programa katılmayacaktım. Bu nedenle bilgilendirme çok önemli bir unsur. Programlarda

daha az öğrenci grupları olursa daha sağlıklı olur düşüncesindeyim. Programa katılmak benim için çok güzel bir deneyim oldu. Bu programlardan daha çok öğrencinin yararlanmasını istiyorum. Bu nedenle bu tür programlar yaygınlaştırılmalıdır. Son olarak programa katılacak öğrenciler programın amaçlarına uygun olarak seçilmelidir. Pasaport ve çıkış işlemleri daha da kolaylaştırılmalıdır.” (Ö2).

“Bence öğrenciler bu tür programlar hakkında yeterince bilgilendirilse herkes bu programlara büyük bir memnuniyet ile katılır. Ben bilgilendirildiğim için katıldım. Programların tanıtımı için bütün okul türlerinde tanıtım programları yapılması gerektiğini düşünüyorum. Programın daha verimli olabilmesi için program süresinin daha uzun olması gerektiğini düşünüyorum. Benzer programların yaygınlaştırılması gerektiğini düşünüyorum. Bu konuda her türlü desteğin verilmesi gerekir. Ayrıca, program süreci boyunca bütün işlemlerde kolaylıklar sağlanmalıdır.” (Ö4).

Katılımcıların Erasmus+ öğrenci değişim programına yönelik önerileri ile ilgili görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin programdan daha iyi faydalanmak için daha

az gruplarla ve daha uzun süreli yapılması ve çalışmanın her aşamasında bilgilendirmelerin yapılması, programa katılım için teşviklerin arttırılması, programların yaygınlaştırılması, programlar hakkında okullarda seminerlerin düzenlenmesi, programa katılacak öğrencilerin özenle seçilmesi ve yurt dışı çıkış işlemlerinde kolaylıkların sağlanması ile ilgili öneriler sundukları görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, Erasmus+ öğrenci değişim programına katılan öğrencilerin deneyimleri ve bu hareketlilik sayesinde bilgelik karakteri ile ilgili edindikleri beceriler nitel bir yöntem ile incelenmiştir. İlk olarak katılımcılara Erasmus+ öğrenci değişim programına katılım amaçlarının neler olduğu sorulmuştur. Katılımcıların tamamı hareketlilikten kültürel etkileşimde bulunmak ve yabancı dil berilerini geliştirmek yönünde beklentilerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, katılımcıların hareketlilikten projede görev almak, proje çalışmasının gerektirdiği birlikte çalışabilmek, sorumluluk almak, ortaya bir ürün koymak gibi beklentilerinden başka uluslararası bakış açısını kazanmak gibi beklentilerinin olduğu görülmektedir. Alan yazında benzer çalışmaların (Ağrı, 2006; Ece, 2018; Gençler, 2009; Gül, 2013; Kasapoğlu-Önder, 2009; Kasapoğlu-Önder ve Balci, 2010; Ünal, 2011; Yalçınkaya, 2016) bulguları ile yapılan çalışmanın bulguları ile örtüştüğü görülmektedir. Öğrencilerin bilgelik karakteri becerilerini geliştirmeyi hedefleyen Erasmus+ öğrenci değişim programlarına katılan öğrencilerin, çalışma hareketlilikten kültürel etkileşimde bulunmak ve yabancı dil berilerini geliştirmek yönünde beklentilerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, katılımcıların hareketlilikten projede görev almak, proje çalışmasının gerektirdiği birlikte çalışabilmek, sorumluluk almak, ortaya bir ürün koymak gibi beklentilerinden başka uluslararası bakış açısını kazanmak gibi beklentilerinin olduğu görülmektedir. Alan yazında benzer çalışmalar (Ağrı, 2006; Ece, 2018; Gençler, 2009; Gül, 2013; Kasapoğlu Önder, 2009; Kasapoğlu-Önder ve Balci, 2010; Ünal, 2011; Yalçınkaya, 2016) çalışmanın bulgularını desteklediği görülmektedir. Öğrencilerin bilgelik karakteri becerilerini geliştirmeyi hedefleyen Erasmus+ öğrenci değişim programlarına katılan öğrencilerin, çalışma bulgusunda belirtmiş oldukları beklentileri ifade etmeleri beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, katılımcıların tamamının beklentilerine ulaşabildiğini ifade etmeleri, hareketlilik programının amaçlarına uygun bir şekilde yürütüldüğünün bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte katılımcıların hareketlilikten beklentilerinin daha çok bilgelik karakteri becerileri ile ilgili olması, bu tür hareketliliklerin günümüzde öğrencilerin bilgiye ulaşma becerileri açısından önemli işlevleri olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada, katılımcıların büyük bir kısmının hareketlilik sürecinde yabancı dil becerilerinin yetersiz olduğuyla ilgili ifadeleri birçok çalışmadaki (Bozkaya ve Aydın, 2010; Demir ve Demir, 2009; Sigalas, 2010; Şahin,

2007; Şahin, 2008; Ülgür, 2011; Yalçınkaya, 2016) bulgularla benzerlik göstermektedir. Benzer şekilde katılımcıların, farklı düşünebilme, uyum sağlayabilme, değişimin farkına varma, yaratıcılık, hayal gücü, farklı fikirler ile karşılaşma, farklılıkların zenginliğinin farkındalığı, iletişim becerisi, risk alabilme, cesaret gösterebilme ve özgüven duygusunu geliştirme gibi özgün düşünme becerilerini geliştirebilecek kazanımlar edinmeleri bu çalışmanın alan yazındaki konu ile ilgili yapılan çalışmalardan farkını ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, hareketlilik çalışmasının katılımcılar için hem eksikliklerini fark etme hem de bilgelik karakteri becerilerini kazanmaları açısından önemli bir fırsat olduğu düşünülebilir.

Araştırmada katılımcıların, hareketlilik çalışmasının kendilerinin özgün düşünme becerilerine farklı yönlerden (farklı düşünebilme, değişimin farkındalığı ve önemi, yaratıcılık, uyum sağlama, özgür düşünebilme vb.) katkı sağladığını ifade ettikleri görülmektedir. Alan yazında benzer çalışmalar (Brown, 2002; Gül, 2013; Önder-Kasapoğlu ve Balci, 2010; Rençber, 2005; Sancak, 2009; Yalçınkaya, 2016; Yayan, 2003) söz konusu araştırmamızın bulgularını destekler niteliktedir. Katılımcıların bilgelik becerileri kapsamında, hayal etme becerisi, karşılaştığı problemlere etkili çözümler üretebilme becerisi ve etkili iletişim becerileri, Erasmus+ öğrenci değişim programının önemli kazanımları arasında görülmektedir (Gül, 2013). Bu açıdan çalışma bulgularının Erasmus+ öğrenci değişim programı kazanımları ile örtüştüğü söylenebilir.

Katılımcılar, hareketliliğin kendilerine uluslararası alanda bilgiye ulaşma ve uluslararası konuları merak etme, merak duygularının bireysellikten toplumsallığa doğru bir boyut kazandırdığını ifade ettikleri görülmektedir. Alan yazında benzer çalışmaların (Sarıtaş, 2011; Serbest, 2005; Şahin, 2013; Tekin ve Gencer, 2013; Tüzün, 2015) çalışmanın bulgularını desteklediği görülmektedir. Hareketlilik sayesinde katılımcıların merak etmeyi hayatlarının merkezine almaları ve öğrenmek için merak duygusunu temel motivasyon kaynağı olarak görmeleri çalışmanın önemli bulgularından biridir ve bu bulguların söz konusu araştırmayı alan yazındaki diğer çalışmalardan ayırt eden temel bulgular olduğu söylenebilir.

Araştırma katılımcılarının bilgelik becerisi kapsamında hareketlilik programının öğrenmeye karşı ilgilerini nasıl etkilediği ile ilgili görüşleri, alan yazında birçok (Ersoy ve Günel, 2011; Şahin, 2013; Tekin ve Gencer, 2013; Topçu, 2011; Yalçınkaya, 2016) çalışmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Alan yazında Erasmus+ öğrenci değişim programı ile ilgili olarak yapılan araştırma bulgularının, araştırma inceleme becerisi (Tekin ve Gencer, 2013), yaparak yaşayarak öğrenme (Ersoy ve Günel, 2011), dijital öğrenme becerileri (Serbest, 2005), proje temelli çalışma (Ersoy ve Günel, 2011; Tüzün, 2015) ve bütüncül bakış açısı geliştirme (Şahin, 2013) gibi araştırma bulguları ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Benzer şekilde, işbirlikçi öğrenme, yaratıcılık, yenilikçilik, sunum yapma becerisi ve kendini ifade edebilme becerileri ile ilgili bulguların bu çalışmanın, alan yazındaki konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalardan ayırt eden bulgular olduğu söylenebilir.

Katılımcıların Erasmus+ öğrenci değişim programı sayesinde iyi bir dinleyici olmaları (Şahin, 2013), paydaşlarla ortak dili kullanma (Ersoy ve Günel, 2011; Şahin, 2013), saygı ve hoşgörü becerisi geliştirme (Gül, 2013; Şahin, 2013) ve soru sorma becerilerini geliştirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Benzer şekilde katılımcıların, bakış açılarının hareketlilik sayesinde değiştiğini ifade ettikleri görülmektedir. Daha geniş bir bakış açısına sahip olduklarını, çağdaş, çoğulcu, hoşgörüyü dayalı, teknolojiyi kullanan ve uluslararası bir bakış açısına sahip olduklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bu bulguların hem alan yazındaki çalışmalarla (Boyacı, 2011; Ersoy ve Günel, 2011; Şahin, 2013; Tekin ve Gencer, 2013; Topçu, 2011; Ünal, 2011), hem de Erasmus+ öğrenci değişim programının temel amaçlarıyla (Türkiye Ulusal Ajans, 2021) örtüştüğü söylenebilir.

Son olarak bu çalışmada hareketlilik programının iyileştirilmesi yönündeki katılımcı önerilerine ilişkin bulguların alan yazındaki (Boyacı, 2011; Demir ve Demir, 2009; Gül, 2013; Ünal, 2011) bulgulara paralel olarak, programın her aşamasında bilgilendirme çalışmalarının yapılması, daha az gruplarla programın yapılması, programın süresinin daha uzun olması, benzer programların yaygınlaştırılması, programa katılan öğrencilerin özenle seçilmesi, teşviklerin artırılması ve pasaport/prosedür işlemlerinin kolaylaştırılması gibi başlıklar altında toplandığı görülmektedir.

Erasmus+ öğrenci değişim programlarıyla, öğrencilerin farklı ülkelerden kültürel, bireysel ve eğitsel olmak üzere çeşitli kazanımlar elde ettikleri bu çalışmada olduğu gibi, birçok araştırma (Boyacı, 2011; Bozkaya ve Aydın, 2010; Gül, 2013; Özdem, 2013; Yalçinkaya, 2016) tarafından da vurgulanmıştır. Bu bağlamda Erasmus+ öğrenci değişim programlarının daha verimli olabilmesi için kültürel ve sosyal kazanım alanlarına yönelik daha derinlemesine çalışmalar yapılabilir. Programın hazırlık, uygulama ve izleme aşamalarında neler yapılabileceği, program içeriğinin zenginleştirilmesi için neler yapılabileceği veya yapılan etkinliklerin değerlendirilmesi ile ilgili çalışmaların yapılması alana önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Program kapsamında öğrencilere gittikleri/gidecekleri ülkelerle ilgili uyum programları düzenlenebilir. Ayrıca, okulların öğretim programlarına öğrenci değişim programı ile ilgili seçmeli dersler konulabilir ya da hareketlilikten faydalanan öğrencilerin deneyimlerini diğer öğrencilerle paylaşabilecekleri çeşitli etkinlikler düzenlenebilir.

Bu çalışma Erasmus+ öğrenci değişim programından yararlanan öğrencilerinin program kazanımları kapsamında bilgelik karakteri ile ilgili görüşlerini inceleyen nitel bir çalışma olması bakımından Türkiye’de yapılan benzer çalışmalardan ayrılmakta ve bu bağlamda alan yazına katkılar sunmaktadır. Söz konusu araştırma bazı sınırlılıkları da barındırmaktadır. Öncelikle, çalışma sadece belirli bir sürede ve Yunanistan’a giden öğrencilerin görüşlerine başvurularak bulgular elde edilmiştir. İleride yapılabilecek çalışmalarda farklı ülkelere giden, farklı okullardan ve bölgelerden programa katılan öğrenci ve

öğretmenlerin görüşleri alınabilir. Bu çalışmanın diğer bir sınırlılığı katılımcıların bilgelik becerileriyle ilgili kazanımlarının ne olduğu sadece onların ifadelerine dayanmaktadır. Bu konuda yapılacak başka çalışmalarda öğrencilerin, öğretmenlerinin ve değişim programı sürecinde eşlik eden eğitimcilerin görüşlerine başvurularak karşılaştırmalı araştırmalar yapılabilir.

Summary

Introduction

Today, with the effect of globalization, individuals need to improve their ability to communicate and live together with people from different cultures in order to have a better quality of life, educational opportunities and job opportunities (Boyacı, 2011). In our age, in which information and technology are rapidly developing, it has become a necessity for individuals to know better the societies and cultures they have lived with and to adapt to different cultures more easily in order to be more successful. In this context, exchange programs are prepared for today's students to get to know different cultures and gain intercultural skills (Norberg, 2000; Şahin, 2008; Wiggins, at al. 2007; Yuen, 2010). Today, the rapid development of information and communication technologies (ICT) has enabled both to produce more information and to spread it faster. This situation has made it necessary for students to acquire new skills and keep up with the changing world. For this reason, it is seen that the "wisdom character" has become an important component of educational research in the literature. While preparing students for the future world, what skills they should have gains more importance today. With all the above-mentioned reasons, this study aimed to examine the opinions and experiences of secondary school students who went abroad within the scope of Erasmus+ Program regarding their gains within the scope of wisdom character skills. In this way, it will be shed light on what kind of contributions the Erasmus+ Program student mobility has in gaining the wisdom character skills of the students.

Method

The phenomenological method is a method that reveals how people conceptualize their lives, perceptions, experiences and events/situations (Çepni, 2007; Demirkaya, 2008). The data obtained as a result of the content analysis made with the phenomenological method is first transformed into a concept and then the themes that can explain the phenomenon are tried to be revealed. Thus, the achieved results are described and conveyed. In addition, the results are supported by direct quotations (Yıldırım & Şimşek, 2016). In this study, which examines the views of secondary school students participating in the Erasmus+ student exchange program about the character of wisdom within the scope of the program achievements, this study was also examined with the data obtained through semi-structured interviews. The participants in the study consist of 10 students who

study in a city in the Central Black Sea Region in the 2021-2022 academic year and go to Greece within the scope of the Erasmus+ student mobility program. 6 of the participants are girls and 4 are boys, and all of them are studying in the 12th grade.

In this study, which was conducted to determine the views of secondary school students participating in the Erasmus+ student exchange program about their gains within the scope of wisdom character, first of all, permission was obtained from Trabzon University Social and Human Research Ethics Committee with the decision dated 28.03.2022 and numbered E-81614018-000-2200013186. In addition, necessary permissions were obtained from the relevant Directorate of National Education. Afterwards, 10 students studying in secondary education institutions and benefiting from the Erasmus+ student exchange program were reached. Before the interview, the participants and their parents were informed about the study, and the consent form was signed by the parents. A reassuring and sincere communication style was adopted to make the participants feel comfortable during the interview. Instead of the concepts of validity and reliability used in quantitative research, the concepts of credibility and trustworthiness are used more in qualitative research. The conclusion that the quantitative perspective may have different interpretations for different societies and people about the findings of any study subject has led qualitative researchers not to use the concept of validity. In this direction, the interviews for the research were carried out on a voluntary basis, sincerely and based on mutual trust.

Findings

It is seen that all of the participants stated that the purpose of participating in the Erasmus+ student exchange program is to have cultural interaction and to improve their foreign language skills. Almost all of the participants stated that their aim of participating in the program was to gain an international perspective, whereas half of the participants stated that they wanted to take the responsibility of taking part in the project. In addition, it is seen that all of the participants stated that the program affected their original thinking skills. While all of the participants stated that the program affected their original thinking skills, almost all of the participants stated that the program affected their ability to think differently and their awareness of the importance of change. Afterwards, the majority of the participants stated that the program affected their creativity skills and imagination positively in terms of affecting their original thinking skills, while some participants stated that the program increased their self-confidence. It is seen that half of the participants stated that they were positively affected by the ability to produce quick solutions and adapt within the scope of original thinking, the ability to produce interesting ideas, the ability to explore the richness of differences, communication skills, risk-taking skills and courage. All of the participants stated that their interest in learning by doing and experiencing and project-

based work increased thanks to the program. In addition, while some participants stated that they became more active and entrepreneurial in learning thanks to the program, half of the participants stated that the program developed their digital learning skills, gave them quick and effective solution skills, increased their presentation skills, and self-expression skills.

Discussion and Conclusion

It has been emphasized by many studies, as in this study, that students from different countries gain various cultural, individual and educational gains with Erasmus+ student exchange programs. In this context, more in-depth studies can be conducted on cultural and social acquisition areas in order for Erasmus+ student exchange programs to be more efficient. It is thought that studies on what can be done in the preparation, implementation and monitoring stages of the program, what can be done to enrich the content of the program or the evaluation of the activities will make important contributions to the field. Within the scope of the program, integration programs can be organized for students related to the countries they go/will go to. In addition, elective courses related to the student exchange program can be included in the curriculum of schools or various activities can be organized where students benefiting from mobility can share their experiences with other students.

This study differs from similar studies conducted in Turkey in terms of being a qualitative study that examines the views of students benefiting from the Erasmus+ student exchange program regarding the character of wisdom within the scope of the program achievements and contributes to the literature in this context. This research also has some limitations. First of all, the findings were obtained by referring to the opinions of the students who went to Greece only in a certain period of time. In future studies, opinions of students and teachers who go to different countries and participate in the program from different schools and regions can be taken. Another limitation of this study is that the participants' gains about wisdom skills are based only on their statements. In other studies on this subject, comparative studies can be conducted by consulting the opinions of students, teachers and educators accompanying the exchange program process.

Araştırmanın Etik Taahhüt Metni

Yapılan bu çalışmada bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğu; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifatın yapılmadığı, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde "Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi ve Editörünün" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğu sorumlu yazar tarafından taahhüt edilmiştir.

Kaynaklar

- Boyacı, A. (2011). Erasmus değişim programı öğrencilerinin geldikleri ve Türkiye'de öğrenim gördükleri üniversitedeki sınıf yönetimine ilişkin karşılaştırmalı görüşleri (Anadolu Üniversitesi örneği). *Eğitim ve Bilim*, 36, 270-282.
- Brown, D. (2002). The role of work and cultural values in occupational choice, satisfaction, and success: A theoretical statement. *Journal of Counseling & Development*, 80, (1), 48-56.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*, (Genişletilmiş 3. Baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Demir, A. ve Demir, S. (2009). Erasmus programının kültürler arası diyalog ve etkileşim açısından değerlendirilmesi (Öğretmen adaylarıyla nitel bir çalışma). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 95-105.
- Demirkaya, H. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının küresel ısınma kavramını algılamaları ve öğrenme stilleri: Fenomenografik bir analiz. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8, 727- 752.
- Ersoy, A. & Günel, E. (2011). Cross-cultural experiences through Erasmus: Pre-service teachers' individual and professional development. *Eurasian Journal of Educational Research*, 42, 63-78.
- Guo, Y., Arthur, N. & Lund, D. (2009). Intercultural inquiry with pre-service teachers. *Intercultural Education*, 20, 565-577.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Newbury Park: Sage Publications.
- Magos, K. (2007). The contribution of action-research to training teachers in intercultural education: A research in the field of Greek minority. *Teaching & Teacher Education*, 23, 1102-1112.
- Malewski, E. & Phillion, J. (2009). International field experiences: The impact of class, gender and race on the perceptions and experiences of preservice teachers. *Teaching & Teacher Education*, 25, 52-60.
- Moustakas, C. E (2004). *Fenomenolojik araştırma yöntemleri*. Sage Publications.
- Maxwell, J. A. (2018). Nitel araştırma tasarımı. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Mirici, İ. H., İltter, G. B., Saka, Ö. & Glover, P. (2009). Educational exchanges and Erasmus intensive language courses: A case study for Turkish courses. *Education & Science*, 34, 148-159.
- Norberg, K. (2000). Intercultural education and teacher education in Sweden. *Teaching ve Teacher Education*, 16, 511-519.
- Önder-Kasapoğlu, R. ve Balcı, A. (2010). Erasmus öğrenim hareketliliği programının 2007 yılında programdan yararlanan Türk öğrenciler üzerindeki etkileri. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 9(2), 93-116.
- Rençber, A. (2005). *Avrupa birliği eğitim ve gençlik programları: Genel eğitim programı çerçevesinde yüksek öğretim alanında AB programı (Erasmus)*. T.C. Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu.
- Sancak, A. (2009). *Kültürlerarası diyalog açısından öğrenci değişim programları. Erasmus örneği*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Sarıtaş, E. (2011). *Avrupa Birliği Erasmus programına katılan Türk ve yabancı öğrencilerin programla ilgili görüşlerinin karşılaştırılması*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Serbest, F. (2005). Avrupa Birliği yükseköğretim programı Erasmus ve Türkiye'nin katılımı. *Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 4 (2), 105-123.
- Şahin, M. (2008). Cross-cultural experience in preservice teacher education. *Teaching ve Teacher Education*, 24, 1777-1790.
- Şahin, E. (2013). *Erasmus programına katılan Türk öğrencilerin görüşlerinin değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi.
- Tekin, U. ve Gencer, A. H. (2013). Effects of the Erasmus programme on Turkish universities and university students. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 109-122.
- Topçu, İ. (2011). Avrupa Birliği eğitim programlarından Erasmus programına katılan akademisyenlerin izlenimleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(1), 8-17.
- Türkiye Ulusal Ajans. (2021). Erasmus+ bireylerin öğrenme hareketliliği raporu. Ankara: T.C. Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı Yayınları.
- Tüzün, F. (2015). *Erasmus teaching staff mobility: From the perceptions of Turkish ELT academics*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi.
- Wiggins, R. A., Follo, E. J. & Eberly, M. B. (2007). The impact of a field immersion program on pre-service teachers' attitudes toward teaching in culturally diverse classrooms. *Teaching & Teacher Education*, 23, 653-663.
- Yalçınkaya, D. (2016). An informal learning practice reflects its importance. *International Journal of Management and Applied Science*, 2, (12), 43-46.
- Yağcı, E., Ekinci, C. E., Burgaz, B., Kelecioğlu, H. ve Ergene, T. (2007). Yurtdışına giden Hacettepe Üniversitesi Erasmus öğrencilerinin memnuniyet düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 229-239.
- Yayan, M. (2003). AB Eğitim Programları ve Türkiye'nin Yararlanma Kabiliyeti. *Milli Eğitim Dergisi* (158), 112-148.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yuen, C. Y. M. (2010). Dimensions of diversity: Challenges to secondary school teachers with implications for intercultural teacher education. *Teaching & Teacher Education*, 26, 732-741.